

Szülői tájékoztató a szondatáplálásról

Tartalomjegyzék

Ajánlások	2
Bevezetés	5
Leggyakrabban felmerülő kérdések a szondatáplálásról	6
Szondatáplálás idegrendszeri (neurológiai) betegségekben	10
Szondatáplálás daganatos (onkológiai) betegségekben	14
Szondatáplálás gyomor-bélrendszeri (gasztroenterológiai) betegségekben	16
A szondatáplálás gyakorlata	18
Szülői tapasztalatok	28
Gyermeke gondozási terve	30
Fogalomtár	32
Otthoni segítség	34
Saját jegyzetek	35

A szerzők ajánlása

A szülő és gyermeke közt fennálló különleges kapcsolatnak a születés pillanatától fogva kiemelkedő fontosságú, alapvető része a táplálás és a táplálkozás. Amikor gyermekét táplálja egyben arról is gondoskodik, hogy erős, feltétel nélküli kötődés és bensőséges kapcsolat alakuljon ki kettejük között.

Minden szülőben él a gyermeke egészségével kapcsolatban érzett természetes aggodalom.

Nehéz megélni azt, ha a gyermeknek gondjai vannak az evéssel (pl. nyelési nehézség, rágási problémák). Szintén nehéz az elégtelen táplálkozás okozta fejlődési elmaradással szembesülni. E problémák egyik megoldása az átmeneti, vagy tartós szondatáplálás lehet. (Id.szondatáplálás gyakorlata fejezetnél)

Szülőként ilyen esetekben mély érzéseket élhet át. Ugyancsak elbizonytalanodhat, akár akkor is, ha gyermeke a közelmúltban kapott szondát.

Gyakori érzés a félelem a jövővel kapcsolatban. A jó hír az, hogy sok szülő a későbbiekben arról számol be, megkönnyebbülést jelent számára az a tudat, hogy jól döntött, mert a szondatáplálással gyermekének megfelelő táplálkozást tud biztosítani.

A szondával való együttéléshez az alkalmazkodás időbe telhet. A kezdeti időszakban egyre több gyakorlati kérdés merül majd fel. Ezt a kiadványt azért készítettük, hogy Ön mielőbb hiteles információk, és a napi praktikus tanácsok birtokába juthasson. Célunk az, hogy a megfelelő támogatás mellett idővel gyermeke szondatáplálásának szakértőjévé váljon, hogy mielőbb megtapasztalhassa a szondatáplálás számos előnyét.

Fontos, hogy úgy érezze, bátran megbeszélheti bármely aggodalmát és kérdését a gyermekét kezelő egészségügyi csapattal, orvossal, dietetikussal, otthonápolóval.

Látogasson el a **www.gyermek.szondataplalas.hu** honlapra és vegye fel a kapcsolatot a Nutricia Otthonápoló csapatával.

A Nutricia szakértő csapata

Szülői ajánlás

Sokkal nyugodtabb vagyok, amióta Milán pocakjába bekerült a szonda, hiszen biztosan megkap minden tápanyagot és az eredmény szemmel látható!

(Milán anyukája)

Hogy féltém-e a műtéttől? Nagyon! Szerencsére zseniális orvosok végezték, köszönet érte! Ma már nem érzem, hogy a gyermekem esetleg éhezik, csak nem tudja elmondani és én nem teszek érte semmit. Óriási megnyugvás. Van, hogy este tapsolva ugrálok a mérleg előtt, mert ha bejut a „táp”, akkor a teste és az agya is fejlődik. Most már négykézlábra állt, lett egy kis ereje és én szárnyalok a boldogságtól, mikor látom az arcán a büszkeséget, hogy meg tudja csinálni! Sok embernek a piercingje nagyobb és durvább, mint a button. Az már olyan, mint a kocsin a tanksapka, én pedig etetem az én csodálatos Villám McQueen-emet, amíg csak kell!

(Alex anyukája)

Bevezetés

Az első kérdés mindenkiben, amikor az orvosa szondát rendel, „mi a legjobb a gyermekemnek?” Ebben a kiadványban a szondatáplálással kapcsolatos leggyakrabban felmerülő kérdésekre kívánunk választ adni.

A táplálást segítő eszközzel való táplálás a megoldás, amikor a szájon át történő etetés nehézségekbe ütközik. A fejlődő szervezetnek több tápanyagra, vitaminra és ásványi anyagra van szüksége, mint amennyi ételt a hagyományos étkekkel és étkezéssel biztosítani tudunk a gyermeknek.

A gyermekorvosi vagy a dietetikusi tanácsadás után sok, a szondatáplálást mérlegelő szülő fejezi ki szomorúságát, abbéli aggodalmát, hogy így elveszíti a gyermekükkel fennálló különleges kapcsolatot, megfosztják gyermeküket a különféle, hagyományos ételek élvezetétől. A szülők másik gyakori félelme azzal a teherrel kapcsolatos, amely ilyenkor a családra nehezedhet. Egyfajta büntudat is gyakran megfogalmazódik amiatt, hogy gyermeküket még több kórházi tartózkodásnak tesszük ki. Ezek az érzések mind teljesen természetesek és érthetők.

Ami most szinte elképzelhetetlennek tűnik, az valójában lehet egy új korszak kezdete is, amelyben továbbra is ugyanúgy szeretheti és élvezheti a gyermekével töltött időt, mint korábban. Gyermekével fennálló bensőséges kapcsolat olyan, amelyet még egy ilyen komoly nehézség sem árnyékolhat be. Megosztani egymással a közös pillanatokat, élvezni egymás társaságát, mindezt továbbra is megvan minden lehetősége. Ebben a megváltozott helyzetben a táplálószerrel együtt is a legjobbat adhatja gyermekének.

Amikor gyermeke étkezési nehézségeiről van szó, akkor minden döntés nehéz és a válasz néha nem egyértelmű. Azonban a kihívások, amelyekkel már megküzdöttek, azt mutatják, hogy gyermekével együtt erősek és ezek után még erősebbek lesznek. A környezetünktől kapott támogatás és szeretet ugyanolyan fontos, mint az idő, amelyre ahhoz van szükségünk, hogy végiggondoljuk, mivel tehetünk a legjobbat gyermekünk számára.

Megannyi más szülő is átélte már ugyanezt a helyzetet, amellyel Ön most ismerkedik. Szeretnénk, ha gondjaival nem maradna magára. Számíthat a kezelő csapat, orvos, dietetikus, otthonápoló, szülőtársak segítségére.

E kiadványban igyekszünk részletesen elmagyarázni a szondatáplálás elveit, gyakorlatát és eszköztárát. Törekszünk arra, hogy részleteiben is bemutassuk a mindennapi életvitel teendőit, annak kialakítását az étkezési időktől kezdve egészen az otthonon kívül történő táplálásig.

Leggyakrabban felmerülő kérdések a szondatáplálásról

Miért van egyáltalán erre szüksége a gyermekemnek?

Evési és etetési problémák számos okból kialakulhatnak. Ebben a helyzetben a normál, szájon át történő táplálkozással gyermekünk nem kapja meg mindazokat a tápanyagokat, vitaminokat, ásványi anyagokat, amelyek a növekedéshez elengedhetetlenek.

A szondatáplálás jó megoldás, hozzásegíti gyermekét egy teljes és szükségleteinek megfelelő étrendhez. Biztosak lehetünk abban, hogy így megkapja mindazon tápanyagokat, amelyek segítik a növekedésben, az egészség fenntartásában és az izomerő fejlődésében. Így közérzete is jobb lesz és megerősödve könnyebben bírkozik meg alapbetegségével is.

Mi is az a szondatáplálás? Hogyan valósul meg a gyakorlatban?

A táplálóeszközökön keresztül történő táplálás nagyon hasonlít a szájon át való tápláláshoz. Az étel ugyanúgy, természetes módon kerül megemésztésre. A különbség annyi, hogy az étel és a tápanyagok nem szájon át, hanem a szondán keresztül közvetlenül az emésztőrendszerbe jutnak be.

Gyermekorvosával együtt fogják megbeszélni, melyik a gyermeke számára a legjobb megoldás.

Kérdések és válaszok

Mit tegyek a szondába?

Gyermeke kezelőorvosával és dietetikusával közösen fogják megbeszélni és eldönteni, hogy a szondával beadható táplálék típusok közül, melyik leginkább megfelelő gyermeke számára.

Elérhetőek olyan, beadásra kész speciális gyógyászati célra szánt élelmiszerek (röviden: tápszerek), amelyeket szondatáplált gyermekek részére fejlesztettek ki. Ezek teljes értékűek, azaz minden tápanyagot (fehérje, zsír, szénhidrát, rost, ásványi anyag, vitamin) a gyermekek életkorának megfelelően biztosítják.

Az otthon készített és pürésített ételek, szondán keresztül történő bejuttatása nem javasolt, mivel az ilyen táplálékkal nehéz megtalálni a megfelelő egyensúlyt a tápanyagtartalom és a mennyiség között. A pürésítés során gyakran nagy mennyiségű étel keletkezik és az ételt erősen fel kell hígítani ahhoz, hogy az át tudjon folyni a vékony szondán. A gyermekek ezt a nagy mennyiséget nem tolerálják. További előnye a tápszereknek, hogy alkalmazásuk során a tápanyag steril körülmények között kerül a gyermek szervezetébe, csökkentve ezzel a fertőzések kialakulásának valószínűségét.

A szonda mellett továbbra is tudok szájon át ételt adni a gyermekemnek?

A szondatáplálás nagy előnye, hogy mellette, amennyiben orvosa mást nem javasol, gyermeke szájon át is etethető. Ez nemcsak azt jelenti, hogy gyermeke továbbra is élvezheti a különféle ételeket az asztalnál, hanem ezáltal továbbra is használhatja és fejlesztheti a száj izmait, például rágás közben.

A szájon keresztüli táplálás lehetősége nem minden gyermeknél áll fenn, ezért mindig kérjen tanácsot gyermeke kezelőorvosától, mielőtt szájon át etetné gyermekét, hogy megbizonyosodjon az esetleges kockázatokról!

Adhatok-e gyógyszert, vagy folyadékot a szondán keresztül?

- Szondán keresztül gyógyszert is adhatunk a gyermeknek. Ennek előnye, hogy így nem merülnek fel a nyeléssel vagy a rossz ízrel kapcsolatos problémák. Kérdezze meg kezelőorvosát, hogy gyermeke gyógyszere alkalmas-e a szondán keresztüli beadásra!
- Gyermeke folyadékbevitelét is jól nyomon tudja követni. Vízet vagy bármely egyéb, szájon át bevitt folyadékot adhat, hogy elkerülje a kiszáradást. A tápszerek folyékonyak. 1 liter tápszer elfogyasztása, kb. 0,8 liter folyadéknak felel meg.

Mi változik majd a családi életünkben és életvitelünkben?

Sok szülőben aggodalom ébred azzal kapcsolatban is, hogy vajon, hogyan fogja a család mindennapi életét befolyásolni a szondatáplálás.

„Elmehetünk így is a parkba?”

„Ehetünk étteremben?”

„Elmehetünk nyaralni?”

„Továbbra is elmehetünk a tengerpartra és úszhatunk?”

Ezek nagyon fontos kérdések, mivel a család közös pillanatainak – mint például a vacsoraasztal körüli beszélgetés – megélése a szocializáció és a felnőtté válás kulcsfontosságú elemei, és elengedhetetlenek a családi kötődés kialakulásához.

Ezen kérdések mindegyikére egyértelműen az a válasz: igen, megoldható, lehet!

Valójában a családi élet, a közösségi események ugyanúgy folytatódhatnak. Kell is folytatódniuk a táplálékoszköz behelyezése után is. A szondatáplálás még szorosabbra fűzheti a családi kapcsolatokat, megerősíti a családi kötődést.

Ki tud segíteni?

Amikor a szondatáplálás mellett döntenek, a gyermekorvossal és egy szakértői segítő csapattal (ld. lent) fognak egyeztetni arról, hogy melyik az Ön gyermeke számára megfelelő módszer, melyik a legjobb lehetőség.

A **gasztroenterológus** olyan szakorvos, akivel megbeszélheti gyermeke evési nehézségeit és a gyomor-bélrendszerrel kapcsolatos egyéb problémáit.

A **dietetikus** étkezéssel és táplálkozással foglalkozó szakember, aki tanácsokat ad azzal kapcsolatban, hogy milyen étrend a legjobb a gyermeke számára.

A **táplálásterápiára szakosodott ápoló**, aki házhoz megy segíteni Önnek és gyermekének, valamint támogatást és tanácsot ad.

A **gyógytornász** a gyermek mozgásának fejlesztésével foglalkozik a szájmozgás kontrolljától kezdve a teljes test mozgásáig.

A **pszichológus** segít a felmerülő lelki problémák kezelésében és megoldásában.

A **sebész** helyezi be a gyermek szondáját vagy egyéb táplálóeszközét (nem minden szonda behelyezése igényel műtétet).

A **gyógyszerésztől** beszerezheti a gyermekének felírt gyógyszereket, tápszereket, és akitől tanácsot kérhet ezek alkalmazásáról.

A **logopédus és beszédterapeuta** megvizsgálja a gyermek szájmozgásait és azok kontrollját, valamint korigálja azokat elsősorban a beszéd, a nyelv és az étkezés szempontjából.

Szondatáplálás idegrendszeri (neurológiai) betegségekben

Dr. Csohány Ágnes
rehabilitációs gyermekgyógyász főorvos
Magyarországi Református Egyház Bethesda
Gyermekkórháza, Budapest

A cerebrális parézis (CP)

Veleszületett, vagy szerzett tünetcsoport. Ezt a várandósság alatt, a gyermek születésekor vagy két éves kora előtt bekövetkezett agykárosodás okozza.

Egyértelműen kimutatható összefüggés a koraszülöttség és a cerebrális parézis között, melynek kockázata a születési testsúly és a terhességi hét csökkenésével egyre nagyobb.

Hazánkban 1000 újszülöttre 3-4 cerebrális parézises gyermeket diagnosztizálnak.

A cerebrális parézis elsősorban mozgásszervi károsodással jár.

Ez a mozgások összerendezésében vagy az izomzat kóros feszességében, esetleg koordinációs problémákban nyilvánul meg. A vezető tünetek alapján egy vagy több végtagot érintő formákat, vagy főként túlmozgásokban jelentkező típust különböztetünk meg. A mozgásszervi funkciókárosodáson kívül gyakran társul hozzá epilepszia, érzékszervi és értelmi képességek elmaradása is. A súlyosság személyenként nagyon változó. Az agykárosodás mértékében ugyan nincs változás, de az életkor előrehaladtával és a növekedéssel fokozatosan válhatnak nyilvánvalóbbá a tünetek és mutathatnak mintegy romló tendenciát a gyermeknél.

Megjelenési formája, az enyhétől a súlyos mozgásképeség zavaráig terjedhet a korábbi károsodás mértékétől függően. Enyhe esetben a diagnózis csak 3-4 éves korra derül ki.

Súlyosabb esetben már csecsemőkorban is észlelhetőek a tünetek, melyek egyre nagyobb elmaradást mutatnak mozgás, később az önellátás és egyéb területeken is a „normál” fejlődésű azonos korú gyermekekétől. Előfordul az is, hogy a gyermekek teljes ápolást, gondozást igényelnek egész életükön át.

A gyermekeknek megfelelő mennyiségű és minőségű tápanyagot kell biztosítani testi és szellemi fejlődésükhöz.

A cerebrális parézises gyermekeknél ezen felül még plusz tápanyagigénnyel is számolunk, elsősorban a mozgásállapotuk és a különböző fejlesztések miatt.

Az izomgyengeség, a koordináció és az izomtónus zavarok nem csak a végtagokat (kar, láb), a nagy mozgásokat érintik, hanem minden izomzatot. Így ebbe a táplálkozásban részt vevő izmok is beletartoznak (arcizomzat, rágóizom, nyelvizomzat, garat izmai). Nemzetközi adatok alapján a cerebrális parézises gyermekek 80%-nál észlelhető valamilyen evés vagy táplálkozási zavar.

A cerebrális parézises gyermekeknél az étkezéssel kapcsolatos tevékenységeket, képességeket külön vizsgáljuk és mérjük fel. A rágás-, nyelészavarok miatt bizonyos esetekben a táplálásukhoz szondatáplálást kell alkalmazni.

Mikor válhat szükségessé a szondatáplálás?

- Ha a gyermek az étkezések kapcsán rendszeresen félrenyel és emiatt visszatérő tüdőgyulladásai vannak, akkor súlyos nyelészavar áll fenn. Ilyenkor a gyermek szájon át történő etetése kapcsán életet veszélyeztető állapotok alakulhatnak ki. Szonda-táplálással ezek a szövődmények megelőzhetők és a gyermek megfelelő táplálása is biztosítható.
- Ha az étkezésekre fordított idő aránytalanul hosszú - nemzetközi ajánlások alapján meghaladja a 40 percet -, akkor indokolt a szondatáplálás bevezetése.
- Olykor a gyermek és a szülő számára is kényszer és tortúra az étkezés, mindkét fél frusztrált, szorong az étkezési helyzetektől és az egész etetés egy küzdelem. Ilyenkor is segít a szondatáplálás.

Hogyan befolyásolja a gyermek fejlődését a szondatáplálás?

Táplálási nehezítettség esetén a szondatáplálás biztosítja a növekedéshez szükséges mennyiségű és minőségű táplálékot. A megfelelő tápláltsági állapot elengedhetetlen az idegrendszer és a vázizomrendszer fejlődéséhez. A jó tápláltsági szint nélkülözhetetlen a mozgáshoz és az értelmi fejlődéséhez.

Lehet-e a cerebrális parézises beteget szonda mellett szájon át is etetni?

Általánosságban elmondható, hogy igen, lehet.

Kivételt képez, ha a gyermek nyelészavara olyan fokú, hogy a szájon át történő táplálása életet veszélyeztet. Erre a kezelőorvos mindig felhívja a figyelmet.

Kiegészítő szondatáplálás

Azoknál a gyermekeknél használjuk, akik nem tudnak megfelelő mennyiségű táplálékot elfogyasztani egy étkezés alatt. Erre akkor kerül sor, amikor a szájon keresztül megkezdett etetés során a gyermek elfárad és a hiányzó mennyiséget a szondán keresztül speciális gyógyászati célra szánt tápszerrel kell pótolni, különben a gyermek éhes marad. Nagyon fontos, hogy az evés megmaradjon örömteli tevékenységnek és csak annyit egyen a gyermek szájon át, amennyi jól esik neki.

Kizárólagos szondatáplálás

Ilyenkor a táplálás csak a táplálást segítő eszközön keresztül történik, de emellett elkezdhetők a nyelést és evést segítő és támogató terápiák, lehetőséget nyitva a továbblélésre.

Részt vehet-e a fejlesztő foglalkozásokon a gyermek?

A szondatáplálás mellett természetesen tovább folytathatók a fejlesztő terápiák, sőt általában a terápiák hatékonyabbá válnak, hiszen az étkezések mellett több idő marad más tevékenységek elvégzésére. A fejlődéshez szükséges tápanyagok is biztosítottak, így eredményesebbek a mozgás és készségfejlesztő terápiák.

Vizes terápiára járhat-e a szondás gyermek?

Speciális szonda alkalmazásával nincs akadálya a vízben történő terápiáknak.

Hogyan befolyásolja a családi és a társas kapcsolatokat a szonda?

Sok szülő fél attól, hogy a szondatáplálás rontja a társas kapcsolatokat, hiszen az étkezés egy nagyon fontos része a családi életnek. A szondás gyermek ugyanúgy részese lehet a családi asztalközösségnek. Szülők és gyermekek egyaránt felszabadulnak az evés, etetés kényszere alól. Megszűnnek az evéssel járó harcok, játszmák. Újra él-ménnyé válhat az étkezés.

Van-e visszaút a szondától a szájon át történő evés felé? Eltávolítható-e a szonda?

Abban az esetben, ha a gyermek étkezésében olyan pozitív változások állnak be, hogy szájon át történő étkezéssel is biztosíthatók a növekedéshez, fejlődéshez szükséges tápanyagok, akkor igen. Ilyenkor azt javasoljuk, hogy három hónapig még tartsuk meg a táplálást segítő eszközt, csak akkor távolítsuk el, amikor megnyugtatóan tudjuk biztosítani a szükséges tápanyagok elfogyasztását normál táplálkozással.

Az újabb szonda behelyezése sokkal nagyobb stressz, mint a jelenlegi szonda megtartása.

TIPP: Bővebb információért látogasson el a www.nutricia.hu weboldalra!

Szondatáplálás daganatos (onkológiai) betegségeken

Dr. Tomsits Erika
gyermekgasztroenterológus főorvos,
Budapest Semmelweis Egyetem II. sz.
Gyermekgyógyászati Klinika, a Magyar
Mesterséges Táplálási Társaság elnöke

Czuppon Krisztina
dietetikus, Budapest Semmelweis Egyetem
II. sz. Gyermekgyógyászati Klinika

A daganatos megbetegedések során a szervezet az alapbetegség, illetve a kemoterápiás és sugárterápiás kezelések miatt jóval magasabb energiabevitelt igényel. A fenti okok miatt a tápláléknak kellő arányban és mennyiségben kell tartalmaznia az izom fejlődéséhez, megtartásához szükséges tápanyagokat. A megfelelő tápláltsági állapot segítheti a kezelések mellékhatásainak jobb tolerálhatóságát és javíthatja a szervezet immunfunkcióit.

Különösen fontos a daganatos betegséggel küzdő, nehéz terápiás időszakot átélő gyermek táplálása.

A kemoterápia és a sugárterápia mellékhatásaként előfordulhat a gyomor-bélrendszer sérülése, mely részben korlátozhatja a tápanyagok megfelelő felszívódását.

A gyomor-bélrendszerbe kerülő táplálék nagyon fontos a bélnyálkahártya épségének megőrzéséhez. Még abban az esetben is fontos a táplálás, ha a bél nem funkcionál teljesen, mert működését még ebben a formában is fent kell tartani. Az emésztőrendszerben történő táplálás mindig elsődlegesen választandó a vénába történő tápláláshoz képest.

A daganatos beteg gyermek számos okból – az alapbetegségéből levezethető okok miatt – utasíthatja el a legnagyobb gondossággal elkészített, a beteg előzetes kívánságának megfelelő táplálékot is. A folyamatos, kényszeres kínálgatás rontja a beteggel eltöltött idő bensőségeségét. A helyzet áthidalására szükség esetén a szondatáplálás a megoldás.

Onkológiai betegeknél különösen fontos a táplálási módról való döntés és a beteg mindenkori állapotához való igazítás.

A szonda viselése kezdetben szokatlan, de nem fájdalmas, a megszokásához a környezetet elfogadó és támogató magatartása elengedhetetlen.

A szonda behelyezésének idején figyelembe kell venni a beteg gyermek tápláltsági állapotát, a betegségének típusát, stádiumát, az alapbetegség kezelésének esetleges szövődményeit és azok kialakulásának ütemét. A szonda behelyezését időben el kell dönteni és megkezdeni, még az alultápláltság kialakulása, az izomvesztés előtt. A behelyezéssel esetleg együtt járó szövődmények a szervezet immunválaszának csökkenésével egyre gyakoribbá válhatnak, miközben az elégtelen táplálkozás ugyancsak immunválasz gyengítő hatását. Az önmagát erősítő kedvezőtlen kör megszakítására a szondatáplálás jótékony hatásáról meggyőződött, a szondatáplálásban való aktív részvételben elkötelezett segítő környezetre van szükség.

TIPP: Látogasson el a
www.daganatosgyermekek.hu
weboldalra!

Szondatáplálás **gyomor-bélrendszeri** (gasztroenterológiai) betegségekben

Dr. Lásztity Natália

gyermekgasztroenterológus főorvos, Heim Pál Országos
Gyermekgyógyászati Intézet, Budapest

A gasztroenterológiai betegségeket az emésztőrendszer egy vagy több szervének, szakaszának megbetegedése, érintettsége jellemzi. Ezek kapcsán sérül a bélrendszer emésztő és felszívó funkciója is, amely növeli akár a hirtelen vagy tartósan kialakuló alultápláltság veszélyét.

A megfelelő tápanyagbevitel, azaz táplálkozás mellett még két fontos tényező játszik szerepet a tápláltsági állapot fenntartásában: a tápanyagok emésztése és felszívódása. A bevitt táplálék emésztése még a szájüregben elkezdődik, döntően a nyálban található szénhidrátbontó enzim segítségével. A további emésztés a gyomorban folytatódik, ahol fehérje- és zsírbontó enzim is termelődik, majd a patkóbélbe jutva az étel összekeveredik az ide ürülő epével és hasnyálmirigy által termelt emésztőenzimekkel. Ezek segítségével történik a szénhidrátok, fehérjék és zsírok emésztése. Továbbhaladva a tápcsatornában a táplálék fő komponensei mellett az elektrolitok és a víz a vékonybél, majd vastagbél nyálkahártyáján keresztül szívódnak fel.

A vékonybelet érintő betegségek következtében a tápanyagok felszívódási zavara miatt hasmenés alakulhat ki. Ez különböző hiányállapotokhoz, zsírban oldódó vitaminok hiányához, kalcium- és vashiányhoz, későbbiekben fehérjehiányhoz, vérszegénységhez vezethet. Jellemzője a súlygyarapodás megtorpanás, a fogyás, növekedésben való elmaradás. Ezen hiányállapotok időben történő felismerése és kezelése a gyógyítás fontos eleme.

Az emésztés zavarával, súlyos fokú hasnyálmirigy elégtelenséggel járó cisztás fibrózisban gyakori a malnutrició és egyes esetekben szükségessé válhat kiegészítő szondatáplálás valamilyen táplálésközön keresztül. A megfelelő tápláltsági állapot fenntartása ezeknél a gyermekeknél növeli a túlélést és jobb gyógyulási hajlamot eredményez.

A gasztroenterológiai gyakorlatban teljes vagy kiegészítő szondatáplálásra szorulnak a vékonybél működés elégtelensége esetén a rövid vékonybél szindrómás gyermekek. Emellett a besugárzás, illetve kemoterápia által okozott felszívódási zavarban és a gyulladós bélbetegségekben is lehet erre szükség. A bélrendszer egészét és a vékonybelet is érintő Crohn-betegségben a kizárólagos szondán keresztüli tápszeres táplálás a kezelés szerves részét képezi gyermekkorban. Szükség lehet a sipoly áthidalására, a veszteség pótlására, és a gyomor-bélrendszer bizonyos részeinek nyugalomba helyezésére is.

Akut hasnyálmirigy-gyulladásakor a szondatáplálás a kezelés részét képezi, de krónikus gyulladás szövődményeinek ellátásában is segítségünkre lehet. Hasnyálmirigy gyulladás, trauma, vagy bármely más okból létrejövő hasnyálmirigy sipoly esetén a vékonybélbe helyezett tápláló eszköz jelenthet segítséget.

A marószerek okozta nyálkahártya sérülések és fekélyek gyorsabb és szövődménymentes gyógyulása céljából is szükség lehet 2-5 héten keresztül kizárólagos gyomorba vagy vékonybélbe történő szondatáplálásra. Olyan súlyos esetekben, mikor marandó a károsodás, pl. kifejezett nyelőcső szűkület alakul ki, átmenetileg vagy tartósan szükséges hosszútávú tápláló eszköz használata speciális gyógyászati célra szánt tápszeres segítségével.

A nyelőcső fejlődési rendellenességei esetén szintén a gyomorba helyezett tápláló eszközön keresztül történhet a táplálás.

Ritka fejlődési rendellenességek esetén, például mikor nem fejlődik ki a gyomor, a vékonybélbe juttatott táplálási eszköz a megoldás. Ezen keresztül speciális, elemeire bontott tápszert juttathatunk a szervezetbe.

TIPP: Kérdés esetén látogasson el a www.nutricia.hu weboldalra!

A szondatáplálás gyakorlata, módjai, eszközei

A szondatáplálás megoldására különféle gyakorlati módszerek állnak rendelkezésre, ezek egy részéről esetleg már hallott gyermeke kezelőorvosánál tett korábbi látogatások alkalmával.

Gyermeke orvosával és dietetikusával együtt fogják megbeszélni, melyik táplálást segítő módszer a legmegfelelőbb a gyermeke számára.

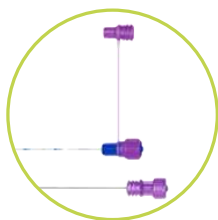
Az alábbiakban bemutatjuk a különböző eljárásokat és az ezekhez tartozó eszközöket. (A fogalomtárban talál segítséget a szakmai eszközök köznapi fordításához és értelmezéséhez.)

Táplálást segítő eszközök

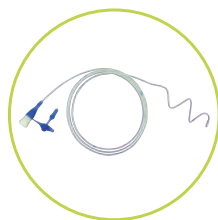
Mindegyik eszköznek más a neve, attól függően, hogy a gyomor-bélrendszer melyik részébe helyezik őket, de mindegyiknek ugyanaz a célja: lehetővé tenni, hogy a szervezetbe juttathassuk mindazt a tápanyagot, amely szükséges gyermeke számára a növekedéshez és a megfelelő erőnléthez.

Egyik csoportja az eszközöknek, amiket **átmeneti szondatáplálás**kor használunk (1-6 hét) az ún. szondák, amelyeket az orron keresztül vezetnek be, végig a nyelőcsövön keresztül. Ezek a szondák közvetlen a gyomorban vagy a vékonybélben végződnek.

Átmeneti szondatáplálás eszközei:

Gyomorszonda

Vékonybéliszonda

Az eszközök másik csoportja, amiket **tartós szondatáplálás**kor használunk (6 hetet meghaladó szondatáplálás) az ún. tubusok, melyeknek különböző formái léteznek. Fő jellegzetességük, hogy a hasfalon keresztül helyezik be őket.

Tartós szondatáplálás eszközei :

PEG (percután endoszkópos gasztrosztóma)

Az esetek nagy részében elsőként javallt eszköz, melyet endoszkóp segítségével bódítás alatt helyeznek be.

Ballonos eszközök - a sztóma csatorna (egy, a hasfalon készített nyílás) kialakulása után helyezik be.

Gasztrotubus közvetlenül a gyomorba helyezik a PEG kivétele után vagy sebészeti úton, sztómán keresztül.

Button Egy hasfalra simuló táplálóeszköz, melynek csatlakozóját kizárólag a tápláláskor használjuk. Korszerű eszköz, mely nagyobb aktivitást tesz lehetővé a mindennapi életben.

Megjegyzés: A tubus és szonda kifejezést néha – ha nem is helyesen – de mintegy egymás szinonimájaként is használják. A lényeg, hogy ezek az eszközök teszik lehetővé, hogy a tápanyag hatékonyan a szervezetbe kerülhessen.

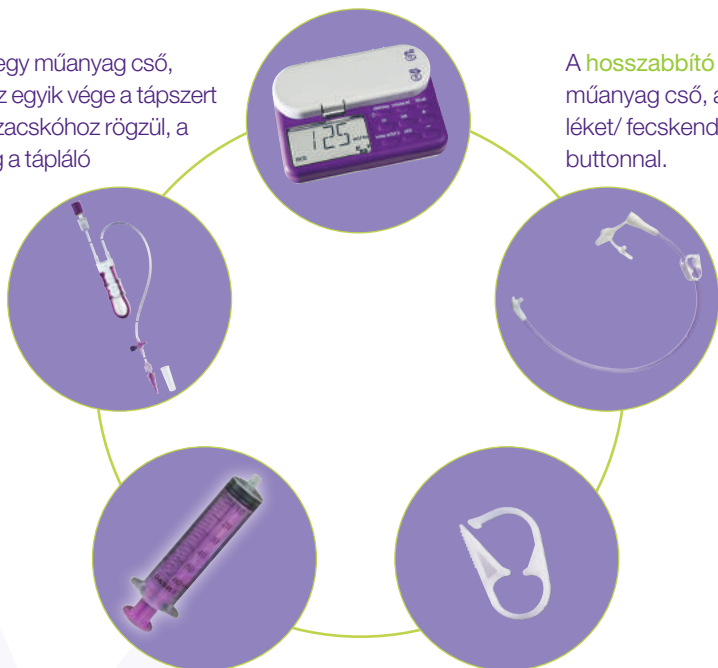
További eszközök, felszerelések

Amikor otthon elkezdjük szondán keresztül táplálni a gyermeket, akkor az Otthonápoló bemutatja és megtanítja a Családnak az eszközök helyes használatát, tisztítását.

A **pumpa** egy olyan eszköz, amely a szereléken keresztül általunk beállított sebességgel tápszert juttat be az emésztőrendszerbe.

A **szerelék** egy műanyag cső, amelynek az egyik vége a tápszert tartalmazó zacskóhoz rögzül, a másik pedig a tápláló eszközhöz.

A **hosszabbító cső** egy műanyag cső, amely a szerelék/ fecskendőt összeköti a buttonnal.

A **fecskendőt** arra használjuk, hogy tápszert/folyadékot és a szükséges gyógyszert adjunk be.

A **szorítókapocs** a hosszabbító cső része, megakadályozza, hogy a tápszer visszafolyjon.

A tápszer adagolásának módjai

Fontos, gyakran felmerülő kérdés a következő: milyen hosszú ideig etessem a gyermekem?

A gyermek dietetikusa/orvosa meg fogja beszélni Önnel a legmegfelelőbb módszert a gyermek táplálására.

Folyamatos táplálás esetén a tápszert lassan, a szakember által elrendelt idő alatt adjuk be, pumpa vagy a gravitációs szerelékkel.

A **szakaszos táplálás** során a napnak csak bizonyos szakaszában táplálunk (pl. éjszakai táplálás).

Bólus táplálás esetén a tápszert a nap során 3-6 alkalommal adjuk fecskendő segítségével.

Hogyan juttatom be a tápszert a szondába?

A tápszert gravitációs szerelékkel vagy fecskendő segítségével juttathatjuk a szondába. A pumpa a szondatáplálás legideálisabb eszköze. Könnyen kezelhető, egy kis háztársakban is hordozható. Segítségével optimálisan tudja beállítani a megfelelő táplálási sebességet, és ez nagyobb biztonságot garantál a tápláláshoz.

A gravitációs módszerrel a tápszer abból adódóan folyik le a szondán, hogy a tápszer a szonda végződésénél magasabban helyezkedik el. Az áramlási sebességet a szereléken található görgős szorítókapocccsal szabályozhatja.

TIPP: Látogasson el a www.gyermek.szondataplalas.hu weboldalra, hogy többet tudjon meg a táplálást segítő pumpáról és a táplálás menetéről.

Ellenőrzőlista a tápláláshoz

Foglaljuk össze milyen szempontok szerint, és milyen eszközökkel történhet a szonda-táplálás.

Mielőtt megkezdjük azt, ellenőrizzük, hogy minden szükséges eszköz a rendelkezésünkre áll-e, és megszülettek-e a döntések minden kérdésben a táplálás megkezdéséhez;

Eszközök

- Tápláló pumpa
- Szerelék a pumpához (vagy pumpa hiányában gravitációs szerelék)
- Fecskendő

Tápszerek:

Dietetikussal/kezelő orvossal személyre szabott, a gyermek fejlődéséhez/növekedéséhez megfelelő összetételű tápszer/étel.

Tápszer adagolás módja:

- Folyamatos adagolás
- Szakaszos (pl. éjszakai) adagolás
- Bólus adagolás

Hogyan juttatom a tápszert a szondába?

- Fecskendővel
- Tápláló pumpa segítségével
- Gravitációs szerelékkel

A gyermek kezelőorvosával, szakápolójával, otthonápolójával pontosan meg fogják beszélni a gyermek és a család számára legmegfelelőbb táplálási módot az aktuális állapothoz illetve a szonda helyzetéhez igazítva.

Mivel etessem a gyermekem?

Dietetikus és orvos szakértelmére akkor is számíthat, amikor arról kell döntenie, mit adjon be a szondán vagy tubuson keresztül. Az, hogy melyik a legjobb tápszer a gyermekének, függ a tápanyagigényétől, az alapbetegségétől, a korától, a növekedési ütemétől, de függhet még a lehetséges allergiáktól is.

Elérhető speciális gyógyászati célra szánt tápszerek, amelyek számos előnnyel járnak:

- kifejezetten a szondatáplálásban részesülő gyermekek számára lettek kifejlesztve
- tápanyagok szempontjából teljes értékűek és kiegyensúlyozottak
- a gyermekek tápanyagigényeinek megfelelőek
- sterilizáltak
- kényelmes a használatuk
- könnyedén átfolynak a szonda csövén, így nem fordul elő dugulás
- önmagukban, vagy kiegészítésként is használhatóak

A házi készítésű ételekkel nem lehet nyomon követni az egyes étkezéssel biztosított tápanyag- és kalóriamennyiséget. Nehezen kezelhetők a csövek eltömődésével és bakteriális szennyezésével kapcsolatos problémák is, amelyek súlyos gyomor- és hasi tüneteket okozhatnak, ezért használatuk ellenjavalt.

A dietetikus vagy az orvos tanácsa alapján sok szülő kombinálja a gyermek szájon át történő etetését a szondatáplálással. Egyes gyermekek szeretnek és tudnak is napközben hagyományosan étkezni és csak éjjel kapnak szondatáplálást, míg mások az étkezések után csak akkor kapnak szondatáplálást, ha nem volt megfelelő a szájon át történő bevitel. Mások az étkezések után is kapnak szondatáplálást, ha nem tudnak szájon át elegendő mennyiségű ételt elfogyasztani. Bizonyos esetekben a gyermek egyáltalán nem akar szájon át enni, ilyenkor kizárólag a táplálóeszközön keresztüli táplálás a megoldás.

Amikor a szájon át történő táplálkozásról gondolkodunk, mindig az előnyök és hátrányok, a gyermek késztetései, vagy éppen ellenkezésének figyelembe vételével történő egyéni mérlegelés a leginkább célravezető.

Egyes esetekben gyermeke gyógyszereit is beadhatja a szondán keresztül. Ezzel elkerülheti a szájon át beadott gyógyszereknél gyakran előforduló, ízzel és a gyógyszer lenyelésével kapcsolatos problémákat. Kérdezze meg gyógyszerészét, hogy pontosan mikor kell a gyermekének a gyógyszert beadni: éhgyomorra vagy étkezés után? Azt is fontos megtudni, hogy folyadékként, tablettaként vagy por formában a legjobb beadni a gyógyszert a gyermeknek.

Táplálás a mindennapi életben

Általános gondozási ellenőrzőlista

Emlékeztetőként készítettünk egy gyorsan áttekinthető ellenőrzőlistát, amely nagy segítség lehet etetés előtt és közben.

Táplálás

- Ellenőrizze a szondatápszer típusát és a lejáratí idejét
- Tartsa be a higiéniai előírásokat, amelyeket a gyermeke kezelőorvosától/dietetikusától kapott
- Mindig öblítse át tiszta vízzel a szondát mielőtt és miután bármit a szondába adagol (tápszer vagy gyógyszer) a dugulás elkerülése érdekében
- Helyezze a gyermeket ülő helyzetbe a napközbeni etetés során, az éjszakai etetés során pedig helyezze a fejét emelt helyzetbe

Mindennapi tennivalók

- Naponta tisztítsa meg a szonda körüli területet
- Őrizze meg gyermeke fogainak és ínyének egészségét napi kétszeri fogmosással
- Ápolja a tubus körül a bőrt az irritáció elkerülése érdekében (a gyermekét gondozó csapattól erre vonatkozóan tanácsokat kap)
- Ügyeljen gyermeke megfelelő szintű hidratáltságára oly módon, hogy vizet ad neki a szondán keresztül (beszélje meg dietetikussával, mennyi vizet adhat)

Úgy tűnhet, nagyon sok mindenre kell emlékeznie, de idővel mindezek a dolgok teljesen természetessé válnak és gördülékenyebbé válik az etetés.

Lehetséges komplikációk

Időnként előfordulhatnak váratlan helyzetek, esetleges szövődmények a gyermek szondatáplálása során.

Vegye fel a kapcsolatot a Nutricia Otthonápoló Szolgálattal vagy a helyi kórházzal, kezelőorvosával, amennyiben az alábbiakat tapasztalja:

- Táplálást segítő eszköz (szonda, gaszrotubus) kicsúszik a helyéről
- A tápláló tubus, szonda öblítés után is eldugult állapotban van
- Táplálás közben a pumpa működése leáll
- A gyermeke nincs jól (hasmenés, székrekedés, hányás, hőemelkedés/láz, hasfájás, stb.)
- Úgy gondolja, gyermekének sztómafertőzése van (kivörösödés, duzzanat vagy váladékozás a tubus körül a hasfalon)
- Olyan tüneteket észlel, melyeket eddig nem tapasztalt

Az otthontól távol

Arra az időre, mikor a család elutazik otthonról, akár valamilyen különleges alkalomból, nyaralásra, kórházba kontrollra vagy vizsgálatra, megnyugtató a tudat, hogy minden Önnél van, amire szükség lehet.

Itt talál egy ellenőrzőlistát azokról a dolgokról, amiket be kell pakolnia:

- Tápszert
- Gyógyszerek, fertőtlenítők, kenőcsök
- Vízellátás
- Fecskendő – szerelék
- Tápszertartó edény, amennyiben szükséges
- Hosszabbító cső
- Tápláló pumpa és a pumpa töltője
- Tartalék szerelékek és cserealkatrészek
- Törölközők, törölkendő, fültisztító pálcika, ragasztószalag, kötszer
- Szappan bőrápoláshoz
- Valamilyen eszköz a tápszeres zacskó felfüggesztésére, ha nem otthon vannak (például fogas)
- Műanyag edények/zacskók a táplálási eszközök tárolásához
- Az egészségügyi ellátók telefonszámai
- A gyermek gondozási terve
- Ez a kiadvány

Szülői tapasztalatok és ötletek

A tubus kihúzása

“ Amikor Annának először behelyezték a tubust, nagyon aggódtam, hogy meghúzza és kijön a helyéről. Egy másik szülő azt mondta, fogjak egy babát és helyezzek rá egy szondát - ugyanolyan, mint Annáé. Utána elmagyaráztuk Annának a baba segítségével, hogy mihez nyúlhat hozzá, mihez nem és mire kell vigyáznia. Ez nekünk nagyon bevált; nagyon szereti a babáját, ezért pontosan azt csinálja, amit a baba is. Azt is tanácsolták, hogy jó módszer lehet az egyujjas kesztyű használata, így a kis ujjacskáit távol tudjuk tartani a szondától, de végül erre nem volt szükség. ”

Játék kint

“ Az én gyermekemnél, például ha a parkban játszik, minden kilógó csövet bedugok a ruhájába. Amikor kisebb volt, kezeslábas ruhákat adtunk rá, így mehetett, amerre akart, és nem kellett aggódni, hogy beakad a szonda valahová. ”

Úszás

“ Az orvos azt mondta, a button behelyezése után 2-3 héttel elkezdhetünk úszni. Nem volt semmilyen problémánk; arra kellett figyelniünk, hogy a szondát lezárjuk, mielőtt a vízbe megy, de egyébként ugyanolyan volt, mint előtte bármikor. Ez a napjának a legjobb része. ”

Nyarlalás

“ Nekünk igazából attól függ, mennyi időre megyünk el. A rövid hétvégi kiruccanások egyszerűek. Viszünk magunkkal egy plusz tubust, ha esetleg cserélni kell, viszünk tápszert és egy készlet felszerelést. Használok az ellenőrzőlistám, így pontosan tudom, mit kell vinnünk. A tápszer felakasztásához simán egy akasztót vagy vállfát használok ahelyett, hogy az infúziós állványt vinném magammal. A hosszabb utak kicsit több tervezést igényelnek, de szeretünk utazni, tavaly hosszú repülőutat tettünk meg minden gond nélkül, csak azt kellett tudnunk, hová fordulhatunk, ha bármi gond merülne fel, de sose történt még semmi. ”

Gyermeke gondozási terve

- A szonda típusának megnevezése:

- A szonda felírásához szükséges adatok
(pl.: szonda hossza, átmérője):

- Táplálási módszer (folyamatos, szakaszos, bólus):

- Etetési időszak

(pl.: egész nap, a nap folyamán többször: reggel-délben-este, éjszaka):

- Tápszer neve:

- Tápszer napi mennyisége:

- Az egyes beadások mennyisége:

- Óránkénti táplálási sebesség:

- Öblítéshez szükséges víz mennyisége (etetés előtt és után):

- Orvos neve és telefonszáma:

- Otthonápoló elérhetősége:

- Sürgős esetben hívható telefonszám:

Fogalomtár

KIFEJEZÉS	JELENTÉS
Bólus etetés	Adagonként (étkezésenként) történő etetés. A normál étkezéshez hasonlóan, naponta több alkalommal táplálunk, fecskendő segítségével.
Szorítókapocs	Egy kisméretű eszköz, amelyet összenyomva meggátolhatjuk a szondából a szivárgást.
Folyamatos etetés	Előre beállított sebességgel, több órán keresztül folyamatosan beadott tápszer.
Endoszkóp	Vékony, hajlékony cső, amelyet a szájon keresztül a gyomorba vezetnek le (vizsgálathoz vagy szonda behelyezéséhez).
Szonda-táplálás/ enterális táplálás	Olyan átmeneti vagy tartós táplálás, amikor a tápszert közvetlenül a gyomorba vagy a belekbe juttatjuk be.
Hosszabbító cső	Műanyag cső, amelyet a buttonhoz csatlakoztatunk az etetés idejére.
Tápláló szerelék	Műanyag cső, amelynek egyik végét a tápszer zacskójához csatlakoztatjuk, a másik végét pedig a szondához vagy a hosszabbító csőhöz.
Öblítő víz	A szondatubus/hosszabbító cső tisztítására beadott víz.
Gasztro-	Bármilyen, emésztőrendszerrel kapcsolatos dolog.
Gasztrosztóma	Egy nyílás a hasfalon, amely a gyomorüregbe vezet.
Gasztrosztóma tubus	Olyan tápláló eszköz, melyet közvetlenül a gyomorba helyeznek be a hasfalon keresztüli nyíláson át (sztóma).
Gravitációs táplálás	Amikor a táplálék a gravitációs erő segítségével jut be a gyomorba (vagyis a tápszert a gyomor magassága fölé helyezzük).

KIFEJEZÉS

JELENTÉS

Nazogasztrikus szonda (NG)	Olyan tápláló eszköz (gyomorszonda), amelyen keresztül tápszert, folyadékot és/vagy gyógyszereket juttathatunk be közvetlen a gyomorba az NG-szondán keresztül. Az NG-szondát az orron keresztül vezetik be, végig a nyelőcsövön, és közvetlen a gyomorban végződik.
Oesophagus	Közismert nevén a nyelőcső, amelyen keresztül az étel és az ital a szájtól a gyomorig jut.
Orális	Bármilyen, szájjal kapcsolatos dolog.
Éjszakai táplálás	Tipikusan az éjszaka során beadott táplálék, általában pumpa segítségével.
Csatlakozó (port)	A tápláló szerelék vagy a hosszabbító készlet végén lévő, lezárható nyílás, amelynek a mérete egy adott típusú fecskendőhöz illeszkedik.
Pumpa	Egy eszköz, amely a tápszert szereléken keresztül az Ön által beállított sebességgel juttatja be a szondába.
Pumpás táplálás	Tápláló pumpa segítségével történő etetés.
Sztóma	Műtéti nyílás, pl. a hasfalon.
Fecskendő	Orvosi eszköz, amelyet folyadék/tápszert/gyógyszer beadására használunk.
Fecskendő táplálás	A szondához csatlakoztatott fecskendő segítségével, kézi nyomással beadott táplálék. Ezt a módszert bólus táplálásnak is nevezzük.
Trachea	A légcső, amely a száj felől a tüdőhöz vezet a levegőt.
Szondatápszert	Speciálisan összeállított folyékony táplálék, amely egyéni igényekre szabható.
Szondatáplálás	Olyan táplálási mód, amikor táplálást segítő eszközön keresztül juttatjuk be a táplálékot/tápszert közvetlenül a gyomor-bélrendszerbe. Lehet átmeneti és tartós táplálási mód.

Otthoni segítség

A Nutricia Otthonápoló Szolgálat szondatáplált gyermekek és felnőttek gondozására jött létre. Segítséget nyújt különleges táplálkozásra szoruló betegeknek és hozzátartozóiknak.

Célja :

- a szondatáplált betegek számára lerövidíthető legyen a kórházi tartózkodás időtartama
- a kezelőorvos nyugodt szívvel engedje haza táplálésközzel táplált betegét
- a beteg biztos támaszt találjon az Otthonápolóban
- segítse a szondatáplálásban részesülő gyermekek szüleivel elfogadtatni a megváltozott élethelyzetet
- gyakorlati és személyre szabott segítséget adjon a betegeknek és családtagjaiknak
- segítséget nyújtani a házi orvosoknak a betegek gondozásában

Az ország bármely pontján a kapcsolatfelvétel után 48 órán belül felkeressük a szondatáplált betegeket. Minden látogatás ingyenes!

Ápolónk segít a szondatápláláshoz kapcsolódó összes ápolási tevékenységben (tápláltsági állapot felmérés, szonda/PEG gondozás, szonda cseréje, eltávolítása, táplálkozási tanácsadás, oktatás) a Nutricia Otthonápoló Szolgálat által kidolgozott protokollok és a kezelőorvos utasítása szerint.

Kérdésével bátran forduljon hozzánk!

Nutricia Otthonápoló Szolgálat :

Tel.: +36 80 223 223
munkanapokon: 9-16 óráig

Honlap:
www.gyermek.szondataplalas.hu
www.szondataplalas.hu

E-mail:
tanacsadas@nutricia.hu

Együttműködő partnereink:

A kiadványt a Nutricia szakértő csapata készítette.

Segítségünkre volt:

Dr. Tomsits Erika, Dr. Csohány Ágnes, Dr. Lásztity Natália,

Dr. Gergev Gyurgyinka és Czuppon Krisztina.

Ezúton is köszönjük segítségüket!

www.szondataplalas.hu

www.gyermek.szondataplalas.hu

www.daganatosgyermekek.hu

www.babafejlodes.hu

A környezettudatosság jegyében
a kiadvány újrahasznosított papírból készült.

Numil Kft. 1134 Budapest, Róbert Károly krt. 82-84.

Központi telefon: + 36 1 452 7770

Diétás tanácsadás: + 36 80 223 223